

СТ А Н О В И Щ Е

от доцент д-р Ивона Карачорова

по конкурса за заемане на академичната длъжност ДОЦЕНТ,
в областта на висшето образование „Хуманитарни науки“,
в професионално направление 2.1. Филология,
Научна специалност Български език,
обявен в бр. 9 от 02.02.2016 г. на „Държавен вестник“
за нуждите на Секцията за история на българския език
в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ – БАН

Кандидат: главен асистент д-р Ваня Ангелова Мичева

Единствен кандидат по обявения конкурс е главен асистент д-р Ваня Ангелова Мичева. Магистърска степен получава по специалността Българска филология към Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“ (1977 г.). През 1981 г. постъпва на работа като проучвател в Секцията за история на българския език към Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“, като от 1995 г. до 2011 г. последователно заема длъжностите научен сътрудник III-I степен и главен асистент (2011-2016 г.). Докторантка е на самостоятелна подготовка в Института и през 2011 г. защитава докторска дисертация на тема „Паратактичните отношения в историята на българския книжовен език“.

В обявения конкурс за академичната длъжност *доцент* главен асистент д-р В. Мичева участва с хабилитационен труд, около 50 студии и статии в български и чуждестранни поредици и сборници, както и с участие с доклади в 15 научни конференции и 16 научни проекта на авторитетни институции.

Хабилитационният труд на В. Мичева „Картината на света в езика на новобългарските дамаскини“ (284 с.) е издаден през 2015 г. от издателство „Диомира“. Получава награда за най-добро научно постижение на Института за български език за 2015 г. В изследването картината на света се разкрива постепенно чрез анализа на основните концепти в християнската култура – в класическите старобългарски паметници, съпоставени с книжовния български език на народна основа от XVII в. в новобългарските дамаскини. В хода на анализа се включват и сравнения с оригинални произведения на Климент Охридски и Патриарх Евтимий, паралели със старобългарски текстове, преведени през X-XI в., с житието на Мария Египетска от Бдинския сборник и с текстове от архаичните дамаскини. Към този материал е приложен лингвокултурен подход, според който лингвокултурните концепти се реализират в езика чрез няколко основни представители и поредица близки по значение думи и изрази, които съставят ядрото и приядрената зона, както и някои лексеми и съчетания, които имат по-свободна връзка с концепта и принадлежат към периферията. Важно е да се отбележи, че в труда на В. Мичева за пръв път в българското езикознание такъв анализ се прави върху диахронен материал. Във всяка глава на изследването се представя една основна двойка концепти (*добро* - *зло*, *светлина* - *тъмнина*, *горе-долу*, *свое-чуждо*), както и поредица от опозиции, които са свързани с основната двойка и обогатяват концептуалното ѝ съдържание. Основен в труда е езиковедският подход, фактите се анализират на всички равнища на езика – лексикално, словообразователно, морфологично, синтактично, тъй като те имат отношение към вербализацията на концептите. Правят се диахронни сравнения, текстологични съпоставки, привеждат се данни от съвременния български език и диалектите. Този многостранен анализ на значимите лингвокултурни концепти прави възможно открояването на съществените характеристики на религиозната, митологичната и битовата картина на света, които си взаимодействат. В отделни статии В. Мичева разработва подробно различни лингвокултурни концепти в езика на българските дамаскини, концепта *добро* в житието на света Петка от Патриарх Евтимий, както и концептите *стар* и *млад* в историята на българския книжовен език X-XVII век. Особено интересно е още едно изследване от тази група – на лингвокултурните аспекти при проучването на историческия синтаксис.

Именно изследванията в областта на историческия синтаксис са другата основна насока на научните интереси на В. Мичева, като трябва да се подчертае, че в настоящия момент тя е единственият изявен специалист по тази проблематика в българската палеославистика. Постигане е трудът ѝ „Паратактичните отношения в историята на българския книжовен език“ (310 с.), издаден през 2013 г. от издателство „Диомира“, който е преработен и усъвършенстван вариант на докторската ѝ дисертация. В него се проследява развоят на българската синтактична система чрез диахронно изследване на паратактичните синтактични отношения в оригинални старобългарски произведения, среднобългарски ръкописи от нетърновски тип и книжовния език на народна основа от XVII в. Основен обект на изследване са съюзите като основни изразители на паратактичните отношения. Те са полифункционални, затова всеки от тях е представен с всичките си засвидетелствани семантични стойности в текстове от IX, XIV, XVII в. В. Мичева мотивира и доказва основната си теза, че има връзка между език и узус. Основният извод на авторката е, че лексикалният състав на съюзната система се опростява и обогатява под влияние на говоримия език. Отделни проблеми, свързани с различни процеси в развитието на паратактичните отношения в историята на българския книжовен език, тя разработва в публикации към дисертацията – за съюзите НЪ, АЛА, АТО, АНО, историята на противопоставителните и разделителните съюзи. В отделни статии разработва разволя на някои съюзи в историята на българския език – резултативните и съчинителните съюзи, съюз ТА. Статии посвещава и на синтактичните проблеми в определени писмени паметници и старобългарски произведения – комуникативните типове изречения в езика на пространните жития на Кирил и Методий, разделителните съюзи и причинните съюзи и съюзни думи в Бдинския сборник от 1360 г., особености на паратаксиса в Житието на свети Георги Софийски и в новобългарските дамаскини.

Друга област, в която В. Мичева е признат специалист, е историческата лексикография. Тя е автор на речникови статии във всички речници, работени в Секцията за история на българския език към Института за български език – Старобългарски речник (т. I- II), Речник на книжовния български език на народна основа от XVII в., Речник на Бдинския сборник, Речник на съчиненията на Патриарх Евтимий. В някои от тях Мичева е и редактор, както и научен секретар. Като специалист по исторически синтаксис тя е съавтор и редактор на речниковите статии за съюзи и съюзни думи в изброените речници.

В. Мичева работи успешно и по проблеми на историческата лексикология. Изследва лексеми с определени корени (-*благ*-, -*прав*-), както и лексемата *лютъ* в историята на българския език. Важни са и публикациите ѝ върху лексикалната страна на творчеството на Кирил и Методий и на Климент Охридски.

Като всестранно подготвен хуманитарист, В. Мичева прилага интердисциплинарен подход при обобщаващи изследвания като тези за солта и поста и лексемата София в българския книжовен език и култура, както и за социокултурните промени в лексиката за блудство. В този ред трябва да се разглежда и разработката на проблема за трансформациите на митологемата за световното дърво в текстовете на старобългарската литература.

Автор и на поредица от обобщаващи публикации върху периодизацията на българския език, обща характеристика на българския език и на основните етапи, както и на статии за българистичната проблематика в творчеството на двама бележити руски учени - В. И. Ламански и Д. С. Лихачов. В няколко публикации представя основните насоки в научната дейност на Секцията за история на българския език.

В. Мичева е и признат и търсен автор на учебни помагала за началния и среден курс на бългаобщообразователните училища – три сборника с нови анализи на литературни творби (за VIII, IX, X клас), христоматия по старобългарска литература, старогръцки легенди и митове, Речник на трудните думи и изрази в литературата от 4. до 9. клас. Участва активно в предавания по различни медии, изнесла е 50 лекции по образователните програми на Радио „Христо Ботев“.

Научната продукция на д-р В. Мичева е стойностна, приносна, разнообразна и в голямата си част – новаторска. Тя участва активно в научния живот на палеославистичната общност и на Института за български език, както и в множество проекти. Кандидатурата на гл. асистент д-р Ваня Ангелова Мичева изцяло отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност *доцент*, за което убедено ще гласувам положително.

16.05.2016 г.

доц. Ивона Карачорова

